

กองบรรณาธิการ

สนทนาเรื่อง “การศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัย” กับ รองศาสตราจารย์ชูสิริ จามรमान

๑๕ ปีของการเริ่มก่อตั้งคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ คือ ๑๕ ปี ของชีวิตราชการที่มาผูกพันอยู่กับเพื่อนร่วมงานและลูกศิษย์ลูกหา ชาวศิลปากร

ผู้วางรากฐานหน่วยงานต่าง ๆ ในคณะอักษรศาสตร์

หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ในระยะแรกเริ่ม

ผู้วางโครงการหลักสูตรอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผู้บุกเบิกการอบรมมัคคุเทศก์ของมหาวิทยาลัยศิลปากรร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

กรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย

นักค้นคว้า วิจัย และผู้สนใจด้านโบราณคดี

ในช่วงปลายอายุราชการนี้ รองศาสตราจารย์ชูสิริ จามรमान ยังคงทำหน้าที่สอนอย่างขมักเขม้น ไม่ระย่อต่อการสร้างสรรค์ผลงานด้านวิชาการและการสำรวจข้อมูลใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ของวงการประวัติศาสตร์และโบราณคดี แต่ในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๒๕ รองศาสตราจารย์ชูสิริ จามรमान จะเกษียณอายุราชการ กองบรรณาธิการจึงถือโอกาสนัดพบ “สนทนา” กับท่านในบางแง่มุมเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัย ณ บริเวณดึกทองพล คณะอักษรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ที่ผ่านมา

รองศาสตราจารย์ชุสรี จามรمان ในโอกาสที่คณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์จัดเลี้ยงฉลองในวาระอายุครบ ๕ รอบ ณ สวนสามพราน จังหวัดนครปฐม

อาจารย์สนใจประวัติศาสตร์สุโขทัยอย่างไร และในการพานักศึกษาไปศึกษานอกสถานที่ เน้นการศึกษาในเรื่องใดบ้าง

สนใจประวัติศาสตร์สุโขทัยทุกแง่มุม ไม่ใช่ในแง่ที่ว่าสุโขทัยเป็นอาณาจักรแรกของคนไทยหรือไม่ซึ่งอันนี้ก็ยังเถียงกันอยู่ แต่สนใจในแง่ที่ว่าสุโขทัยได้เริ่มงานซึ่งเป็นหลักของการเป็นประเทศแล้ว เช่นการปกครองและระบบต่างๆ ที่เริ่มเกิดขึ้นแม้ว่าจะยังไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์ ลักษณะของการตั้งเป็นบ้านเป็นเมือง ลักษณะการวางผังเมือง โบราณ

สถาน—ศิลปวัตถุ และสิ่งต่างๆ ที่ประกอบกันเข้ามาเป็นแว่นแคว้นของสุโขทัย สุโขทัยไม่ใช่มีแต่เฉพาะศิลปวัตถุเท่านั้นที่น่าสนใจ แต่ยังมีผลงานอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของสุโขทัยที่ก้าวหน้าไปมากแล้ว เช่น เตาเผาเครื่องสังคโลก กลองสำริดหรืออาจจะเรียกว่าระบบการชลประทาน ตลอดจนการคมนาคม ซึ่งเวลานี้กำลังถูกแปรเป็นเรื่องลึบไปอีกแล้วคือ ถนนพระร่วงซึ่งเราเคยชื่นชม เวลานี้มีคนไทยและต่างชาติจำนวนหนึ่งมีความคิดเห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบชลประทาน

ในการศึกษานอกสถานที่นั้น พยายาม
ให้นักศึกษาได้ศึกษาทุกแง่มุม เช่น พระ
พุทธรูปสุโขทัย แม้ว่าจะมีความงดงามแต่ก็
มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ด้วย

ความรู้ทางโบราณคดี และ หลักฐานทาง
โบราณคดี จะเป็นประโยชน์ต่อการ
สอนประวัติศาสตร์และเสริมสร้างเนื้อหา
ของประวัติศาสตร์ได้มากน้อยเพียงไร

ขอยกตัวอย่างรูปแบบของศิลปวัตถุ
ของสุโขทัยที่ปรากฏในโบราณสถาน ทั้ง
ประติมากรรมและจิตรกรรมเช่น ภาพสลักบน
หิน เรื่องชาดกที่พบในอุโมงค์วัดศรีชุมเป็น
ต้น จะช่วยให้เรารู้เรื่องราวเกี่ยวกับการแต่ง
กาย ลักษณะหรือเค้าโครงหน้าตาของคน
สมัยสุโขทัย เรียกว่าเป็นการสอนนักศึกษา
ให้เข้าใจถึงการใช้อยู่อาศัยอื่น ๆ ที่ไม่ใช่
หลักฐานเอกสารแต่อาจเรียกว่าหลักฐานทาง
โบราณคดีมาศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัย หลัก
ฐานทางโบราณคดีนั้นเป็นประโยชน์อย่าง
มากสำหรับประวัติศาสตร์ยุคก่อนที่จะมีหลัก
ฐานเอกสารที่ครบถ้วน เพราะว่าหลักฐาน
ทางโบราณคดีมีสองประเภท ประเภทแรกคือ
จารึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่แม้ว่าจะไม่ให้ข้อความ
ละเอียด แต่การที่คนไปตีความ ไปวิเคราะห์

จารึก ก็ทำให้ได้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ซึ่ง
ไม่ปรากฏในเอกสารอื่น ๆ แต่บางครั้งก็ขัด
แย้งกับหลักฐานเอกสาร เช่นพงศาวดาร ซึ่ง
มาเขียนขึ้นภายหลัง ดิฉันจะเชื่อถือหลักฐาน
ที่ได้ตีความจากจารึกมากกว่าทางพงศาวดาร
ส่วนประเภทที่สองคือรูปแบบของศิลปวัตถุ
ทั้งโบราณสถาน ประติมากรรมและจิตรกรรม
ฝาผนัง ซึ่งก็ต้องเป็นของที่เกิดขึ้นในยุคนั้นๆ
จะช่วยให้เข้าใจถึงสิ่งที่หลักฐานประเภทเอก
สารที่ขาดไปหรือไม่ได้กล่าวถึงได้ดีเช่นกัน

ปัจจุบันการศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัย
พัฒนาการก้าวหน้าไปอย่างไรบ้าง

เดิมนั้นเป็นการศึกษาโดยการตีความ
จากจารึกและการไปสำรวจขุดแต่งบูรณะ แต่
ปัจจุบันมีการนำโบราณคดีได้นำเข้ามาใช้
ประโยชน์และประกอบกับการที่มีการวิเคราะห์
เช่นในการสัมมนาครั้งต่างๆ ที่เกี่ยวกับสุโขทัย
จะนำเอาประเด็นต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์
สุโขทัยมาวิเคราะห์ แม้แต่ในเรื่องเศรษฐกิจ
แต่ว่าบางครั้งก็เป็นการนำหลักวิชาปัจจุบัน
ไปใช้กับสภาพในสมัยโบราณซึ่งบางทีก็ไม่
เข้ากัน

แต่ยังมีหลายคำตอบที่ดิฉันต้องการ
ทราบในการศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัยปัจจุ
บัน เช่นประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์

ระหว่างผู้สืบเชื้อสาย เรื่องบรรพบุรุษของ
พ่อขุนผาเมืองว่าท่านอยู่ที่ไหน แวันแคว้น
มีสภาพอย่างไร เรื่องเมืองราชของพ่อขุน
ผาเมืองก็ยังเป็นเรื่องที่ยังไม่ลงรอยกันว่าอยู่ที่
ไหนแน่ เพราะข้อมูลทางเอกสารที่น่าเชื่อถือ
ได้ยังไม่ค่อยมีเลย คงต้องอาศัยข้อมูลจากทาง
โบราณคดี มีบางท่านกล่าวว่าน่าจะอยู่ที่นคร
ราชสีมา ซึ่งจินันไม่ค่อยจะเห็นด้วย คิดว่า
เมืองราชนั้นคงจะอยู่ไม่ไกลจากสุโขทัยนัก ที่
จริงคุณพิเศษ เจียจันทร์พงษ์ กองโบราณคดี
มีความเห็นในขั้นต้นว่าน่าจะอยู่ที่แถบเมือง
อุตรดิตถ์ซึ่งมีความเป็นไปได้มากกว่าที่นคร
ราชสีมา เพราะในบริเวณจังหวัดอุตรดิตถ์ก็
มีเมืองสุโขทัยและศิลปวัตถุก่อนสมัยสุโขทัย
ไม่นานเท่าไรแต่จะไม่มีศิลปวัตถุของเขมร
โดยสิ้นเชิง เรียกว่าเป็นละแวกของเมืองที่อยู่
พ้นจากอำนาจของเขมร อาจเป็นไปได้ว่า
บริเวณดังกล่าวน่าจะเคยเป็นที่ตั้งของเมือง
ราช กล่าวได้ว่าจินันพอจะมองเห็นร่องรอย
ของความสับสนเนื่องในประเด็นดังกล่าว

ข้อโต้แย้งที่สำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
สุโขทัย มีอะไรบ้าง และมีความคิด
เห็นอย่างไรกับข้อโต้แย้งที่ยังหาข้อยุติ
ไม่ได้

ข้อโต้แย้งใหญ่ ๆ อยู่ที่ว่า ก่อนสมัย

พ่อขุนศรีอินทราทิตย์นั้นนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง
ซึ่งไม่ใช่นักประวัติศาสตร์ เสนอความคิดว่า
คนที่มาก่อนเช่นบรรพบุรุษของพญามังรายที่
มาสร้างนครเชียงใหม่ไม่ใช่คนไทย แต่
จินันไม่เห็นด้วย ก่อนสมัยพ่อขุนศรีอินทรา
ทิตย์มีคนไทยที่รวบรวมกันเป็นบ้านเป็นเมือง
จะระดับใดก็ตาม คงยังไม่ถึงขนาดเป็น
“กษัตริย์” แต่น่าจะมีลักษณะเป็นแวันแคว้น
ของคนไทยที่ต่างคนต่างอยู่ แต่เป็นมิตรกัน
มีการติดต่อกัน ที่กล่าวว่ามีลักษณะที่เป็น
แวันแคว้น ก็เพราะเรามีหลักฐานทางด้าน
เค้าโครงของเมือง คือมีกำแพงเมือง คูเมือง
หลายแห่งทั้งในภาคเหนือ ภาคตะวันออก
เฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้แต่ภาคใต้
จะมีน้อยที่สุด และยังมีพวกตำนานทางของ
ไทย ของลังกา และชวา ซึ่งกล่าวพาดพิง
ถึง ซึ่งทำให้ปฏิเสธไม่ได้ว่ามีคนไทยอยู่

จินันไม่เห็นด้วยกับกลุ่มที่คิดว่าไม่ใช่
คนไทย ไม่คิดว่าคนไทยเลือกบริสุทธ์เหมือน
อารยัน ก็คนไทยไปอยู่ที่ไหนก็ไปสืบพันธุ์
กับคนทั่วไป แล้วก็มีแกนคือภาษา และมี
นิยายพื้นบ้านพื้นเมืองที่ทำให้ยึดเกาะกัน เช่น
นิยายท้าวอู่ทอง ไม่ใช่มีแต่ที่เมืองอู่ทอง มัน
มีอีกหลายแห่ง แต่ในเรื่องนิยายมันก็คล้ายๆ
กัน คิดว่าคนไทยคงอยู่ในบริเวณที่เป็น

ประเทศไทยปัจจุบัน แต่ว่าต่างคนต่างอยู่ เป็นแวนแวนต่าง ๆ ผู้ปกครองระดับหัวหน้า ก็คงไม่ใช่กะตัญญู และคงมีเมืองขนาดใหญ่ ขนาดเล็กที่อยู่ใกล้กัน เพราะเมืองขนาดใหญ่ คงคุ้มครองหรือเป็นหัวหน้าของเมืองเล็ก ๆ ที่อยู่ใกล้ ๆ เป็นไปในรูปนั้นมากกว่า เพราะฉะนั้นสุโขทัยก็คงทำนองเดียวกัน

ดิฉันกำลังศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยการสำรวจ และทราบที่ตั้งของเมืองเล็ก เมืองน้อยที่แวดล้อมเมืองสำคัญในสุโขทัยที่ปรากฏในจารึก ซึ่งเผอิญมีรูปลักษณะเมืองสมัยสุโขทัยและก็พบศิลปวัตถุในสมัยสุโขทัยแต่ทั้งที่กล่าวมาข้างต้นว่ามันมีก่อนสมัยสุโขทัย และเป็นเพียงการสันนิษฐาน ซึ่งก็จะต้องศึกษาให้ลึกหรือค้นคว้าให้มากกว่านี้ ในกรณีที่ไม่ใช่สุโขทัยนั้น จากความสนใจเรื่องการค้าขายก็ไปพบแหล่งหลายแหล่งที่มีอายุมาก่อนสุโขทัย แหล่งเหล่านี้แต่เดิมก็ไม่มีใครคิดว่าเป็นที่ตั้งเมือง เช่น เพชรบุรีซึ่งดิฉันสนใจมานานแล้ว แต่ก็ไม่ได้ลงมือทำอะไร กระทั่งเมื่อสัก ๕-๖ ปีมานี้ พบว่าแถบบริเวณอำเภอเขาชัยวันมีพวกศิลปวัตถุเป็นพวกเครื่องสังคโลกจำนวนไม่น้อย ดิฉันได้ติดตามไปดู และศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศ ตลอดจนเดินทางไปสำรวจต่ออีก พบว่าการ

เปลี่ยนแปลงทางค่านิยมศาสตร์ ทำให้แม่น้ำหรือคลองใหญ่ ๆ ที่เคยทอดออกไปถึงทะเลได้แห้งลง เล็กและแคบลงด้วย แหล่งที่พบเครื่องสังคโลกอยู่ไม่ไกลจากลำคลองสายนี้ซึ่งไปออกทะเลในเขตจังหวัดเพชรบุรี แล้วพอสืบสาวขึ้นไป ก็พบว่าแม่น้ำสาขาของแม่น้ำเพชรบุรี แต่ปัจจุบันไม่ใช่แล้ว จะมาต่อเนื่องกับแม่น้ำเพชรบุรี แต่ก็ขาดตอนไปเป็นช่วง ๆ เพราะฉะนั้นก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจที่พบของสมัยสุโขทัย เรากรู้อยู่แล้วว่าเมืองเพชรบุรีเป็นเมืองมาก่อนสมัยสุโขทัย ก็มีส่วนหลักฐานของทวารวดีและเขมร เข้าไปอยู่ในเพชรบุรี ดังนั้นเมืองต่าง ๆ มันก็คงมีมานานแล้วหลายเมืองแต่ยังไม่มีการศึกษาค้นแน่นอน

หนังสือประวัติศาสตร์สุโขทัย
รองศาสตราจารย์ ชูสิริ จามรมาน เขียน

มีใช้
มือน
พันธ์
และมี
เช่น
ง มัน
ล้ายๆ
ที่เป็น

หนังสือ ประวัติศาสตร์สุโขทัย ของอาจารย์
ให้ภาพเรื่องราวของสุโขทัยแตกต่างจาก
หนังสือของนักวิชาการคนอื่นๆ อย่างไร

ประวัติศาสตร์สุโขทัยที่นักวิชาการ
ชาวต่างประเทศเขียนไว้ เป็นการเขียนอย่าง
ย่อ ๆ ซึ่งก็มีเพียงไม่กี่เล่มและใช้ข้อมูลจาก
พงศาวดารเป็นส่วนใหญ่ ส่วนของนักวิชา
ชาวไทยมีหนังสือของอาจารย์ตรี อมาตยกุล
ซึ่งนำเอาพงศาวดารมาขยายความและเพิ่มเติม
ผลการค้นคว้าของท่านและนักวิชาการ
อื่นๆ เข้าไป ส่วนเล่มของอาจารย์สินชัย
กระบวนแสง เป็นการนำวิทยานิพนธ์มาเรียบ
เรียงเขียนใหม่แต่ใช้จารึกมากทีเดียวจน
เหมือนกับเป็นการแนะนำจารึกมากกว่าจะ
เป็นหนังสือประวัติศาสตร์แต่ให้ชื่อว่าประวัติ
ศาสตร์สุโขทัย ส่วนเล่มของดิฉันก็ไม่ใช่ว่าเรื่อง
ใหม่ที่เดียว เป็นการประมวลข้อมูลในตำรา
ต่าง ๆ กัน มีบทที่เกี่ยวกับภูมิประวัติศาสตร์
และภูมิศาสตร์ของสุโขทัย เรื่องที่เกี่ยวกับหลัก
ฐานทางศิลปะแขนงต่าง ๆ ย่อความจากจารึก
ทุกหลักที่มีเรื่องเกี่ยวกับสุโขทัย และก็มี
การวิเคราะห์ซึ่งดิฉันมิได้วิเคราะห์เองทั้งหมด
เพียงแต่นำเอาการวิเคราะห์ของท่านผู้อื่นซึ่ง
ส่วนมากจะเป็นภาษาอังกฤษในวารสารของ
สยามสมาคมมาเก็บใจความการวิเคราะห์เหล่า

นั้นแล้วบอกที่มาว่าดิฉันย่อสรุปมิได้ก็อป
ของเขามา สรุปได้ว่าเป็นการให้ข้อมูล
ประวัติศาสตร์สุโขทัยด้านต่าง ๆ กัน บาง
เรื่องมีคนบ่นว่าสั้นไปจนต้องไปอ่านเองอีก
ครั้ง เจตนาของดิฉันในขั้นต้นคือการ
จะให้มันเป็นคู่มือสำหรับนักศึกษาที่เรียนประวัติ
ศาสตร์สุโขทัยมากกว่า

มีโครงการกันทั่วเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
สุโขทัยอีกหรือไม่

สนใจเรื่องเขื่อนแต่ไม่ใช่ “ศรีตภณส์”
ที่พบแล้วและซ่อมแล้ว ดิฉันสนใจที่จะศึกษา
เกี่ยวกับระบบการชลประทานเพราะมีการพบ
เขื่อนอีกแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ทางใต้ของสุโขทัยลง
มา เป็นเขื่อนที่ใหญ่ทีเดียว เรื่องระบบการ
ชลประทานมีการโต้แย้งถกเถียงกันเนื่องจาก
มีผู้กล่าวเป็นเชิงลบว่า ที่ไปยกย่องว่าคนไทย
สมัยสุโขทัยเก่งกาจขนาดสร้างเขื่อน สร้างอ่าง
เก็บน้ำ อะไรต่าง ๆ นี้ ไม่จริง คือว่า ทำเพื่อ
เมืองสุโขทัยเท่านั้น ไม่ได้สร้างเพื่อประ
ชาชนแต่สร้างเพื่อบุคคลมากกว่าและอื่นๆ
ดิฉันไม่เห็นอย่างนั้น เพราะเคยไปเมือง
โบราณในอำเภอศรีมอหิ เห็นว่ามีส่วนเกี่ยว
เนื่อง ก็ว่ามันได้รับผลประโยชน์จากทางน้ำ
ตอนแรกก็ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าแนวเส้นทาง

ของคลองส่งน้ำที่มาจาก “สรีรังษี” อันเดิม
จะไปถึงอำเภอบึงสามพันได้อย่างไร แต่พอไป
เห็นร่องรอยของเขื่อนที่พบใหม่ ก็มองเห็น
ลู่ทางว่ามันอาจจะเป็นไปได้ ดิฉันสนใจเรื่อง
นี้มากเป็นพิเศษ

มีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับโครงการ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ขั้นตอนการดำเนินงานถูกวิธีการคือ
เริ่มแรกก็เชิญ นักวิชาการภายนอกกรม
ศิลปากรไปช่วย แต่คนที่รับผิดชอบในการ
ปฏิบัติงานโดยตรงมีน้อยเลยมีข้อผิดพลาด
บ้าง ข้อผิดพลาดที่สำคัญคือการบูรณะให้
สมบูรณ์เกินไป ดิฉันเคยเรียนที่อังกฤษใน
วิชา History of Fine Arts ศึกษาของจริง
ทั้งในอังกฤษและยุโรปโดยเฉพาะของกรีซ
และอิตาลีว่า เขาทำอย่างถูกต้องคือเขาจะ
อนุรักษ์ของที่มีอยู่นั้นไม่ให้ล้มไป แต่ไม่ได้
ต่อเติม แต่ของไทยกลับต่อเติมจนเกือบ
จะสมบูรณ์ เคยโต้แย้งกับเขาแต่ได้คำตอบ
ว่าทางยุโรปดินฟ้าอากาศผิติดกันและเป็นของ
ทำด้วยหิน ของไทยเป็นโบราณสถาน อิฐ
ฉุพังได้ง่าย จำเป็นต้องเสริมสร้างเพื่อให้
เห็นรูปร่าง และตอนหลังบางชิ้นก็เพียงรักษา
รูปทรงให้อยู่เท่านั้น โครงการนี้เป็นโครง

การที่น่าจะสำเร็จลงด้วยดี เพราะทั้งภาครัฐ
บาลและภาคเอกชนได้ให้ความสนใจและร่วม
มือกันให้การอุดหนุนอย่างแข็งขันมาก

ช่วงที่เป็นกรรมการชำระประวัติศาสตร์ อาจารย์ทำงานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สุโขทัยเป็นพิเศษในเรื่องใดบ้าง

สมัยท่านศาสตราจารย์ ดร. สุกิจ
นิมมานเหมินท์ เป็นประธานคณะกรรมการ
นั้น เคยเรียนถามท่านในที่ประชุมว่า การที่
คณะกรรมการจะมานั่งชำระพงศาวดารกัน
เป็นสิ่งที่จำเป็นแล้วหรือเพราะพงศาวดารไม่
ใช่ Primary source หากจะใช้หลักฐานทาง
โบราณคดีประเภทต่าง ๆ เสริมหลักฐานการ
ค้นคว้าวิจัยประวัติศาสตร์ไทยดีหรือไม่ คณะ
กรรมการบางคนเห็นด้วยจึงมีการแบ่งกลุ่มกัน
ดำเนินงาน ท่านศาสตราจารย์สุกิจให้เรียก
พวกที่ทำงานรุ่นนี้ว่าเป็นผู้ที่เก็บข้อมูล และ
ในขั้นต่อไปก็จะเรียบเรียงประวัติศาสตร์เชิง
ซ้อน ดิฉันเสนอตัวทำเรื่องประวัติศาสตร์
เชิงซ้อนของสุโขทัย ก็ถือว่าแทนที่จะเอา
เฉพาะตัวพงศาวดารหรือข้อเขียน ซึ่งเขียนขึ้น
ภายหลังมาวิเคราะห์ว่าผิดหรือถูก แต่จะไป
เก็บข้อมูลจากทางด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาษา
ต่างประเทศ หรือ หลักฐานทางโบราณคดี

มาเสริมหลักฐานประวัติศาสตร์ แล้วจะเรียบเรียงขึ้นเป็นเรื่อง ๆ ก็จะไม่เป็นตัวแทนประวัติศาสตร์ เมื่อคณะกรรมการที่แบ่งออกเป็นหลาย ๆ ชุดนั้นได้ผลงานมาแล้ว ถึงจะมาพิจารณาเรียบเรียงต่อเนื่องกันเป็นประวัติศาสตร์ใหม่อีกเล่มหนึ่ง แต่เมื่อท่านเสียชีวิตลง งานนี้ก็เลยค้างไป ในครั้งนั้นเมื่อคุณนั้นเสนอความคิด เช่นนี้ ท่านก็รับหลักการที่จะให้เราเก็บข้อมูลเพื่อมาเพิ่มเติมเอกสาร ดิฉันไปร่วมในการสำรวจข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสุโขทัย แล้วนำมาเรียบเรียงเขียนลงในวารสาร แต่ไม่ได้สรุปอะไรทั้งสิ้น เป็นการรวบรวมการสำรวจเท่านั้น มีอยู่เรื่องหนึ่งซึ่งดิฉันไม่ได้เขียนเอง แต่เป็นผู้ไปด้วยคือที่ตั้งของเมืองฉอดคือคนที่อาเภอสอดมาขออนุญาตสร้างอนุสาวรีย์พ่อขุนสามชน ซึ่งเราก็เห็นว่าแปลก เพราะพ่อขุนสามชนมารบกับสุโขทัย ทำไมต้องการจะสร้างอนุสาวรีย์ ตอนนั้นดิฉันไม่ได้คิดในเรื่องว่าเมืองฉอดอยู่ที่ไหน แต่เพื่อที่จะยืนยันว่าพ่อขุนสามชนเป็นคนไทยหรือเปล่าเท่านั้น ก็เลยเสนอแนะว่าควรไปสำรวจให้ดีกว่าเมืองฉอดอยู่ที่ไหนก่อน เราได้ภาพถ่ายทางอากาศจากกรมแผนที่ทหารบก ซึ่งเวลานั้นเจ้าหน้าที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเก็บไว้ยังหาไม่พบ (ก็หมายความว่าอดีตผู้ช่วย

เลขาธิการของคณะกรรมการฯ ยังไม่ทราบว่าจะนำไปเก็บไว้ที่ไหน) แต่ตอนนั้นได้นำมาสำรวจศึกษากัน และออกสำรวจของจริงที่บริเวณตรงข้ามกับแม่สอด เพราะที่แม่สอดปรากฏว่าไม่มีเมืองโบราณเลย แต่เมืองฉอดอยู่ในบริเวณเมืองเมยวดีในเขตพม่า ประชาชนคือพวกไทใหญ่ แต่เวลานั้นพม่าไปตั้งกรมทหารอยู่ในเขตเมือง เราก็ใช้กล้องส่องทางไกล และใช้การตั้งภาพด้วยกล้องถ่ายภาพธรรมดา ใช้เทเลโฟโต้ ไม่ใช่ถ่ายภาพยนตร์ ก็พอยืนยันได้จากภาพที่ถ่ายเอามาว่ามีเมืองอยู่ที่เมยวดี มีกำแพงเมืองแบบแบบสุโขทัยคล้ายคลึงกัน เพราะฉะนั้นก็เป็น การสรุปให้ผู้ที่เขาคิดจะสร้างอนุสาวรีย์พ่อขุนสามชนว่าพ่อขุนสามชนไม่ใช่คนไทย แต่ถ้าจะเป็นชาติไหนก็สันนิษฐานว่าเป็นไทใหญ่ก็อย่างที่เรียนไว้แต่ต้น เมื่ออาจารย์สุกิจท่านเสียชีวิตลง งานนี้เลยค้างไปเพราะมีการเลือกคณะกรรมการชุดใหม่

ในการประชุมสัมมนาที่ต่างประเทศพวกนักวิชาการต่างชาติมีความสนใจประวัติศาสตร์สุโขทัยมากน้อยเพียงไร

ส่วนมากที่ไปก็มีพวกประวัติศาสตร์น้อย ถือนักประวัติศาสตร์ก็เป็นนักประวัติ

ศาสตราจารย์คนอื่น ซึ่งมักจะสนใจการค้นพบ
ข้อมูลใหม่ๆ ในเชิงโบราณคดีที่จะมาเสริม
ประวัติศาสตร์ หากจะพูดให้เขาฟังถึงการ
วิเคราะห์เรื่องราวอีก เรื่องเอกสารต่างๆ เขา
จะสนใจน้อยกว่าหลักฐานโบราณคดี ความ
สนใจต่อสุโขทัยนี้เขาสนใจพอควร โดยเฉพาะ
ในเรื่องของการทำเครื่องสังคโลก และการค้า
เครื่องสังคโลกที่เขาสนใจมาก

หลังการสิ้นสุดภาระงานราชการประจำที่
คณะอักษรศาสตร์ มีโครงการกันว่า
ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีหรือไม่

ดินนั้นคงจะมีโอกาสอันดีที่จะทำงาน
กันกว่าที่สนใจต่อไปได้เต็มที่ ที่จริงกำลัง
ดำเนินการไปบ้างแล้ว กำลังค้นเกี่ยวกับเรื่อง
ปัตตานีในฐานะที่เป็นเมืองท่า เพราะได้พบ
ว่าชื่อปัตตานีหรือตานี มีอยู่ในเอกสารภาษา
ต่างประเทศมานานแล้ว ไม่มีใครคิดว่าเมือง
ปัตตานีอยู่ที่ไหน ดินจึงสนใจที่จะทำการ
วิจัย ได้ค้นคว้าและรู้แน่ว่ามันมีเมืองซ้อน
เมืองอยู่ที่เมืองโบราณที่อำเภอยะรัง จังหวัด
ปัตตานี แล้วมีร่องน้ำที่แห้งไปและผลจาก
การตัดถนนทำให้ไม่มีน้ำ ทำให้แม่น้ำ คลอง
เปลี่ยนทางเดิน แต่ภาพถ่ายทางอากาศทำให้

เห็นว่ามันมีทางที่จะออกไปแต่จะไปไม่ถึง
ทะเล ข้อมูลใหม่นี้เพิ่งพบเมื่อเดือนมกราคม
ปีนี้และดินจึงไปศึกษาเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ที่
ผ่านมา จะเขียนเป็นบทความเสนอในการ
ประชุมที่สิงคโปร์ (IAHA) ราวปลายเดือน
ตุลาคม ปีนี้

ความเป็นมาเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ นัก
ธรณีวิทยาที่เป็นเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินคน
หนึ่ง ไปศึกษาลักษณะพื้นดินของจังหวัดปัต
ตานีและทำแผนที่ขึ้นมาเพื่อแสดงว่าส่วนไหน
ที่ทะเลเอ่อ ส่วนไหนที่เดิมเคยเป็นอ่าวแล้ว
ถูกทับถม ข้อมูลที่ได้มีความเกี่ยวข้องกับงาน
ที่ดินเคยทำวิจัยคือเรื่องที่ขังของเมืองยะรัง
แต่ยังมีแหล่งของเมืองโบราณอีก ๒ แห่ง
ซึ่งเคยไปสำรวจ ๒-๓ ครั้ง และยังไม่ไ้
ค้นคว้าศึกษาละเอียด อยู่ไ้จากแหล่งที่เป็น
อ่าวซึ่งเป็นอ่าวใหญ่มากแต่ถูกถมเข้ามาจน
เต็มหมดแล้วและที่ดินยังไม่แน่นเท่าไร มี
คนอยู่อาศัยน้อยมากแต่มีต้นไม้ขึ้นแล้ว นัก
ธรณีท่านนั้นบอกว่ามีอายุไม่ถึงพันปี แต่มี
การทะยอยถมเข้ามาเรื่อย ๆ จะเริ่มถมมานาน
เท่าไรไม่ทราบ ก็เลยทำให้เห็นเค้าขึ้นมาว่า
สายน้ำที่ดินนั้นไม่รู้จะไปลงทะเลตรงไหนนั้น
ความจริงมันมีที่ลง เพราะอ่าวก็อยู่ใกล้กับ
เมืองโบราณนี้เอง เพียงแต่ถูกถมด้วยทราย

ด้วยดินพอกพูนจนสายน้ำโบราณหายไป เพราะมันไม่มีทางลงทะเล และเพราะเคยมี ระยะอีกนิดเดียวก็ถึงทะเลแล้ว ที่เกี่ยวกับ สุขุขทัยก็เพราะพบพวกกิลปวัตรๆ แม้จะเล็กน้อยๆ แต่พบอยู่เรื่อย ๆ ที่อำเภอต่าง ๆ ใน บัตตานี ชั้นหนึ่งที่ได้มาเป็นไหเคลือบของ

จีนสมัยอยุธยาเกือบจะสมบูรณ์เลย เจ้าอาวาส วัดที่อำเภอปะนาเระมอบให้กินัน ซึ่งกินันนำไปมอบให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่ บัตตานีเขาเลยใส่ชื่อกินันเป็นผู้มอบให้ คงจะได้ค้นคว้าเรื่องนี้อย่างจริงจังอีก หลังการ เกษียณจากราชการ ☺

ชูสิริ จามรมานอำนวยการ (ภาคปริทัศน์)

● ในโอกาสเกษียณราชการ

ชูสิริจามรมานخانระบือ

● ทำนุออกสู่ห้วยยามทำความชอบ
บริหารบริการงานวิจัย

● ชาวอักษรยอกรขึ้นเหนือเกศ
พระร่วงโรจนฤทธิ์ประสิทธิ์พา

● ให้อาจารย์ประสพโชคปราศโรคภัย
งานประเทืองเลื่องลือชื่อกำจร

● อยู่ที่ไหนขอให้มืคนรัก
มอบสิ่งดีมีประโยชน์ปราโมทย์มาน

ของรองศาสตราจารย์ทันนถิ

งานมีชื่อประวัติศาสตร์สุขุขทัย

● จันทรรอบบรรจบครบสมัย
ตั้งหทัยทำดีตลอดมา

ขอพระคุณศกล่อมขวัญให้บรรดา

อีกพระไตรรัตนปราสาทพร

ทำสิ่งใดให้มีคนอนุสร

เป็นอาภรณ์แก่สกุลหุ่นเนื่องนาน

คอยตระหนกเอาใจกังวลไซ้ชาน

สุขสำราญประสงฆ์โคสมใจเทอญ ☺~~~~~

นันทา ขนถักดี

ประพันธ์ในนามของกองบรรณาธิการ ฯ

และชาวอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

กันยายน ๒๕๒๕

รองศาสตราจารย์ ชูสิริ จามรมาน (กลุ่มสภาพสตรีชนหน้าบันได คนที่ ๓ จากซ้าย) และผู้เข้าร่วม
สัมมนาการเตรียมงานวิทยาลัยทันตแพทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ หน้าวิหารพระร่วงโรจนฤทธิ์ พระปฐมเจดีย์

๑	ชู	หน้าชูเนตรปัลลิม	ชาวอักษร
	สิริ	สรรค์สังสุนทร	ห่อนเว้น
	จามร	มิ่งสถาวร	สูงส่ง สืบมา
	มาน	มุงมนัสเนน	แนแท้ทำดี

อักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

สาขาประวัติศาสตร์ รุ่นที่ ๑๑